

ŠUMARSTVO NA PODRUČJU OPĆINE PITOMAČA

Povijesni podaci

Povijesni podaci o organiziranom šumarstvu, odnosno gospodarenju šumama na području sadašnje općine Pitomača, potječu iz 1885. godine, kad je osnovana "Kraljevska državna šumarija" sa 4.695 hektara površine pod šumom. Prvi privredni plan za područje ove Šumarije postoji iz 1906. godine, a prema privrednom planu iz 1933. godine "Šumska uprava Pitomača" gospodari šumama na površini od 6.500 hektara. Šumarija je imala svoju upravnu zgradu u Pitomači koja je 1943. godine spaljena u ratu.

Nakon organizacijskih promjena po završetku II. svjetskog rata 1945. godine osnovana je šumarija Pitomača koja gospodari sa 13.077 hektara površine pod šumom. Godine 1947. sagrađena je upravna zgrada šumarije Pitomača i u kojoj je funkciji i danas. Iste godine sagrađene su i dvije lugarnice koje su služile kao stambeni objekti za lugare. Jedna je sagrađena u Maloj Črešnjevici, koja više ne postoji, a druga je u Sedlarici, a koja i danas služi kao stambeni objekt.

Od 1945. do 1957. godine djeluje Šumarija uz poneke teritorijalne promjene, a 24. siječnja 1957. godine ukinuta je kao šumarija Pitomača i djeluje kao Šumski revir Šumarije Virovitica. Reorganizacijom šumarstva u SRH 1. srpnja 1960. godine ponovo je osnovana Šumarija Pitomača u sastavu Šumarije Virovitica, pod upravom Šumskog gospodarstva "PAPUK" Podravska Slatina.

Unutarnje reorganizacije Šumskog gospodarstva "PAPUK" su česte, sve do 1970. godine kada Šumarija Pitomača ulazi u sastav Šumskog gospodarstva "Mojca Birta" Bjelovar i od tada djeluje kao samostalan pogon. Godine 1983. izlazi Zakon o šumama kojim se radi reorganizaciju u šumarstvu 1985. godine i osnivaju se funkcionalne jedinice posebno za uzgoj - Šumskog gospodarstvo Koprivnica i iskorištavanje šuma Pogon Đurđevac. Takva organizacija Šumarstva traje sve do 1991. godine kad je osnovano javno poduzeće "Hrvatske šume" a šumarija Pitomača pripada u Upravu šuma Koprivnica.

Evo još nekoliko natuknica iz povijesti šumarstva pitomačkog kraja: 1965. godine Šumsko gospodarstvo PAPUK šumarija Voćin organizira prvi tečaj za rukovanje motornom pilom. Šumarija Pitomača šalje 4 radnika u prvoj grupi. Iste godine cijeli etat se sijeće s motornim pilama STIHL 070. Prijevoz oblavine i ogrijevnog drva vrši se Radničkom željeznicom i vlastitim traktorom, a za potrebe prijevoza tehničkog osoblja nabavlja se Moped T-12.; 1966. - na području šumarije Pitomača izvršeno je prvo aviotretiranje protiv gubora sa insekticidom Pantakan; 1967.- zbog nerentabilnosti zatvaraju se rudnik BILO u Pitomači i dolazi do ukidanja uskotračne pruge i na taj način skidanjem gornjeg stroja pruge i raširavanje donjeg stroja stvaraju se prvi kilometri tvrdog puta kroz šumu u Bilogorskom dijelu. Počinje izgradnja lugarnice Babičanka sa materijalom srušene lugarnice Maloj Črešnjevici; 1968.- Odlukom Skupštine Općine Đurđevac šumarija Pitomača gubi lovište navodno zbog male površine, a lovište dobiva Lovačko društvo "Fazan" Pitomača. Dovršena je izgradnja lugarnice Babičanka i nabavljen namještaj za istu. Na upravnoj zgradi šumarije postavljena je

gromobranska instalacija, izvršeno prekrivanje zgrade i stavljena fasada (špricanje). Nabavljen je Moped T-12 za potrebe prijevoza operativnog osoblja; 1969.- Počinju se otvarati bušotine INA-e; 1970- Prvo natjecanje šumskih radnika sjekača održano je u Daruvaru. Od 17 ekipa osvojeno je 13. mjesto; 1971.- Šumsko gospodarstvo Mojca Birta Bjelovar vrši eksploataciju na šodrani Babičanka; 1972.- Rijeka Drava zbog visokog vodostaja poplavila G. J. Banov Brod. Izgrađena sindikalna sala za održavanje sastanaka i garaže sa skladišnim prostorom. Nabavljen PONI Moped. Počelo se sa nabavom motornih pila STIHL-050 AV; 1973.- INA otvara nove bušotine - čistih sječa sve više. Nabavljen kombi TAM za prijevoz radnika na posao i sa posla. Asfaltirano dvorište šumarije; 1974.- INA otvara nove bušotine nafte i plina. Proslava 100. godišnjice organiziranog šumarstva (28.11), prigodni referat održao je upravitelj šumarije Luka Lalić. Nabavljen rotojsjekač na traktorski pogon; 1975.- INA otvara nove bušotine nafte i plina. Osposobljavanje radnika za rad na siguran način. Obavljen sistematski pregled za sve radnike. Nabavljeno putničko vozilo ZASTAVA 750 (fičo). Nabavljene teške tanjurače za potrebe uzgojnih radova; 1976.- INA otvara nove bušotine nafte i plina. Nabavljeni prvi računski strojevi- digitron - za uredske poslove model - 1213P; 1978.- Urod sjemena hrasta lužnja, kitnjaka i bukve. prema nalazu IK-e (invalidske komisije) pojava prvog invalida u šumariji.

Šumarija Pitomača djeluje u Upravi šuma podružnica Koprivnica kao jedna od 11 šumarija, a U. Š. P. Koprivnica kao jedna od 16 organizacijskih jedinica u poduzeću "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb. Na području Općine Pitomača od ukupne površine od 158,14 km² šume zauzimaju 20,72% ili 32,77 km². Površinski vegetacijski pokrov čine šume, livade i obradive površine. Poljoprivredna zemljišta 109,56 km², šume 32,77 km², vode 5,72 km², zgrade i dvorišta 7,05 km², ceste i putevi 0,45 km² željeznice 0,05 km², ostalo 3,04 km².

Šumske površine podijeljene su na:	gospodarske šume	3235 ha
	zaštitne šume	43 ha
	ukupno:	3277 ha

Privatnih šuma, odnosno šuma na kojima postoji pravo vlasništva, ima 1095ha i 2182ha šuma u vlasništvu Republike Hrvatske kojima gospodari Hrvatske šume d.o.o. U nizinskom dijelu dominiraju šume hrasta lužnjaka i običnog graba, šume poljskog jasena, šume crne johe i bagrema. U njima je gusti podrast i sloj grmlja a na jedinici površini zastupljena su stabla različitih dobnih razreda i kvalitete, bogatog prizemnog rašča. U višim predjelima, južnog područja općine sjeverni obronci Bilogore dolaze šume hrasta kitnjaka i običnog graba i submontanske šume hrasta kitnjaka i bukve. Hrvatske šume d.o.o. Zagreb, Uprava šuma podružnica Koprivnica, putem svoje šumarije Pitomača gospodari sa dvije gospodarske jedinice i to:

G.J. Banov Brod od 01. 01. 1999. do 31. 12 2008. godine, na površini od 973,01 ha., podijeljena u 22 odsjeka sa ukupnom drvnom zalihom od 228,759 m³ i godišnjim tečajnim prirastom 7.404 m³. Cilj i način gospodarenja je očuvanje stabilnosti ekosustava uz trajno gospodarenje, zadovoljavanje općekorisnih funkcija šuma i povećanje produkcije moguće najveće kakvoće i vrijednosti. Tijekom valjanosti Osnove propisani su slijedeći šumsko uzgojni radovi jednostavne biološke reprodukcije.

Pripremi radovi na	-uklanjanju podrasta i grmlja	27,53 ha
	-na čišćenju tla od korova	26,13 ha
	-na rahljenju zbijenog tla	1,40 ha
	-sadnja pod staru sastojinu	27,53 ha

1. Sjedište Šumarije Pitomača

-sadnja biljaka popunjavanjem	7,40 ha
-radovi na njezi podmlatka	27,53 ha
-radovi na njezi mladike	50,10 ha
-radovi na čišćenju koljika	34,04 ha
-radovi na prorjeđivanju	46,41 ha
- zaštita šuma	27,53 ha

Etat je propisan i to u 1/1 glavnog prihoda 27,53 ha i 11,497 m³, prethodnog prihoda 638,82 ha i 20,442 m³. Ukupna dužina prometnica u gospodarskoj jedinici "Banov Brod" iznosi 15,15 km, a otvorenost je 16,80 km/1000ha.

Reljef ove gospodarske jedinice je ravnica na nadmorskoj visini od prosječno 108 metara. Nema utjecaja ekspozicija i inklinacija. U mikoreljefu se mjestimično ističu nize i grede. Na higroreljef u pojedinim odjelima uz kanal Kopanjek i rijeku Dravu direktno utječu podzemne vode rijeke Drave. Ti utjecaji ogledavaju se u uplivu podzemnih voda na genezu tla. Matični supstrat je jednoličan i čine ga aluvijalne terase, a to su izdvojene aluvijalne naslage šljunka i pijeska srednjeg i krupnog zrna. One predstavljaju terasu nastalu djelovanjem rijeke Drave. Za razvoj tla najvažniji pedogenetski faktori su matični supstrat, klima, flora, fauna, reljef i čovjek. Ovi utjecaji tvore hidromorfnu klasu tala, koja su isključivo zastupljena na području ove gospodarske jedinice sa slijedećim tipovima tala: aluvijalno, karbonatno i oglejeno i močvarno glejno s podtipovima epigleji i amfigleji.

2. Revir Šumarije Pitomača

Klima je dugoročni oblik vremena nekog područja. Jedna od osnovnih značajki podneblja je promjenjivost i to dnevna, mjesečna, sezonska i godišnja u odnosu na srednje normalne vrijednosti tridesetogodišnjih nizova praćenih u meteorološkim postajama u Koprivnici i Virovitici.

Raznovrsnost staništa i biljnog svijeta kao temeljnih okvira života omogućili su naseljavanje i održavanje veoma bogate i raznovrsne faune na području gospodarske jedinice. Najrasprostranjenija je srednjeeuropska fauna. Na staništima stajaćih i sporotekućih voda dolaze mekušci s mnogo vrsta puževa (Gastropoda: plošnjaci, barnjaci, ogrici, perastoškrižnjaci, obrubljeni prošnjaci) i školjkaši (Lamellibranchiota: Liske, bezupke, kuglaste školjke i trokutnjače). Na kopnu od viših bezkralježnjaka najzastupljeniji su kukci (Insekta).

Među njima prevladavaju makrolepidoptera s oko 830 vrsta.

Fauna vodozemaca (Anphibia) je bogato zastupljena. Pored uobičajenih vrsta repatih i bezrepih vodozemaca na pješčanim suptratima prisutne su obična češnjača, močvarna smeđa žaba, krastava žaba, smeđa i zelena gubavica. Od gmazova (Reptila) veću gustoću populacije imaju bjelouška, kockasta vodenjača, barska kornjača i sljepić. Na sušim prostorima dolazi bjelica, te gušter zelembač i smokulja.

Od ptica zastupljene su gnjezdarice, selice močvarnih, vodenih i kopnenih staništa. Na vodenim lokalitetima gnijezde se čaplje, crne rode, bijele žljicarke, veliki vranac, galebi, čigre, divlje patke, labudovi i dr. U povećanju populacije je populacija bijelih roda. Na obalama Drave gnijezde se vodomar ribar, lasta bregunica, pčelarica. U trsticima: bukovac, nedogled, zubasti gnjurac, trstenjak rogožor, veliki trstenjak, crna liska. Uz obale stajaćih voda gnijezdi se kasata sjenica, a u šikarama dugorepa sjenica. U šumi se gnijezde: zelena i crna žuna, veliki dijetao brglez, šumska sova, ušara, jastreb, kobac, škanjac mišar, vjetruša, sjenica, svraka, čarka, gavran, zeba, čvorak, domaći vrabac. Od ptica lovne divljači: divlja patka, guska, fazan, prepelica, trčka.

Fauna sisavaca (Mammalia) u potpunosti nosi obilježje srednjeeuropskih vrsta. U redu kukcojeda ističu se vodena i mala rovka, tamnoprsi jež i krtica. Vrlo su rasprostranjeni zec i vjeverica, zatim puh, šumska voluharica, hrčak, bizantski štakor. Od miševa: patuljasti, prugasti, poljski i obični šumski miš. Od zvijeri dolazi: lisica, kuna zlatica i bjelica, vidra, jazavac, divlja svinja, srna i jelen. Uz vodene površine dolaze razne vrste šišmiša.

3. Revir Šumarije Pitomača

Zbog sječe sušaca hrasta lužnjaka (godišnje do 600 m^3) narušava se struktura šumskih sastojina. Prekida se sklop sastojina što utječe na promjenu šumske klime. Godišnji etat se namiruje od sušaca, a to umanjuje gospodarsku snagu šumarstva i mogućnost biološke reprodukcije šuma. Pridržavajući se određenih kriterija u Gospodarskoj jedinici utvrđeni su slijedeći uređajni razredi.

U.R. Hrasta lužnjaka sa ophodnjom od 140 godina 443,30 ha površine, $141,150 \text{ m}^2$ zalihe, $364 \text{ m}^3/\text{ha}$ prirasta.

U.R. Poljski jasen ophodnja 90 godina 160,60 ha, 48.577 m^3 i $302 \text{ m}^3/\text{ha}$.

U.R. Obični grab sa ophodnjom 80 god. 76,58 ha, $21,322 \text{ m}^3$ i $278 \text{ m}^3/\text{ha}$

U.R. crna joha sa ophodnjom 70 god. 71,41 ha, $15,731 \text{ m}^3$ i $303 \text{ m}^3/\text{ha}$.

U.R. domaća topola sa ophodnjom 50 god. 7,40 ha, 793 m^3 i $107 \text{ m}^3/\text{ha}$

U.R. Bagrem sa ophodnjom 25 godina 4,21 ha i 312 m^3 i $110 \text{ m}^3/\text{ha}$.

U.R. Ostale četinjače sa ophodnjom 60 godina 6,86 ha i 873 m^3 i $127 \text{ m}^3/\text{ha}$.

U.R. Šikare na površini 110,77 ha

U.R. Čistine na površini 61,69 ha.

Gospodarska jedinica Pitomačka Bilogora od 01. 01. 1999. do 31. 12. 2008. godine na površini od $1.319,33 \text{ ha}$. podijeljena je u 30 odjela sa ukupnom drvnom zalihom od 353.503 m^3 sa godišnjim tečajnim prirastom od 11.958 m^3 ili $276 \text{ m}^3/\text{ha}$. Gospodarsku jedinicu čini jedan suvisli šumski kompleks, ispresijecan brojnim jarcima i grebenima. Najniža kota je 105 m nadmorske visine u odjelu 13d, a najviša 288m nadmorske visine u odjelu 8b, predjel VIS-KULA. Gospodarska jedinica

nalazi se na sjevernim obroncima Bilogore, a prostire se između 17°06" i 17°13" sjeverne širine, te 45°52" i 45°57" istočne dužine od Greenwicha.

Geološku podlogu Gospodarske jedinice čine lesne naslage, nastale kao eolski sediment u pleistocenu. Glavni pedogenetski faktori su: klima, geološka podloga, litološka građa te vegetacijski pokrov. Na samom terenu postoje sljedeći tipovi tala: amortna tla-koluvijalna; -eutrično smeđe; - lesevirano tlo, hidromortna tla - pseudoglej; -euglej.

Klima prema Koppenu ovo područje nosi oznaku Cfbwx tj. topla umjereno kišna klima.

Sastojine ove gospodarske jedinice nalaze se u području eurosibirsko-sjevernoameričke regije, odnosno njene ilirske provincije. Najveći dio sastojina pripada svezi bukovich sastojina. U sastojinama ove gospodarske jedinice dolaze sljedeće šumske zajednice:

- šuma hrasta lužnjaka i običnog graba
- submontanska bukova šuma s trepevičastim šašem
- šuma srebrnaste lipe
- šuma crne joha sa drhtavim šašem

Umjetno podignute sastojine uglavnom sačinjavaju crnogorične vrste: *Pinus strobus*, *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Larix europaeae*, te bjelogorice: *Alnus glutinosae* i *Robinia pseudoakacia*.

Šume gospodarske jedinice Pitomača Bilogora su gospodarske pa je i cilj i način gospodarenja po uređajnim razredima u skladu s time.

U ovoj gospodarskoj jedinici formirani su sljedeći Uredajni razred:

- U.R. Hrasta lužnjaka, ophodnja 140 god. 7.274m³, 142m³ god. prirasta
- U.R. Kitnjak iz sjemena, ophodnja 120 god. 48.331m³, 1.404m³ god. prirasta
- U.R. Bukva iz sjemena, ophodnja 100 god. 174.931m³, 5.619m³ god. prirasta
- U.R. Grab obični, ophodnja 80 god. 45.971m³, 1.487m³ god. prirasta
- U.R. Lipa, ophodnja 60 god. 54.552m³, 2.139m³ god. prirasta
- U.R. O. crnogorica ophodnja 80 god. 6,580 m³, odnosno 553m³ god. prirast
- U.R. Bagrem ophodnja 25 godina 28,13 m³, odnosno 139 m³ god. prirast.

Štete od insekata su izražene u sastojinama hrasta lužnjaka i kitnjaka i to od gubara velikog i malog mrazovca, grbice i ostali. Otvorenost šuma iznosi 17,34 km/1000ha, tj. nešto je veća od optimalne otvorenosti prema studiji EGT-a ovog područja.

Gospodarska jedinica Pitomačka Bilogora područje je rasprostranjene vrlo raznolike šumske faune. Opstanak mnogih vrsta u novije vrijeme je ugrožen zbog promijenjenih stanišnih uvjeta. Neposredan utjecaj na opstanak pojedinih vrsta insekata, ptica, sisavaca ima čovjek koji gospodari dotičnim staništem. Kako bi se sačuvala postojeća fauna, pojedine vrste zakonom su zaštićene, te preko osnova gospodarenja lovištem ograničen izlov pojedinih vrsta divljači.

Literatura:

1. Branko Begović - 100 godina šumarstva bjelovarsko-podravске regije 1974., Bjelovar,
2. Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu "BANOV BROD", 01. 01. 1999. - 31. 12. 2008. god.
3. Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu "PITOMAČKA BILOGORA", 01. 01. 1999. - 31. 12. 2008. god.
4. Šumarska kronika Šumarije Pitomača od 1964. god.
5. Prostorni plan Općine Pitomača

Napomena:

Fotografije: Branko Sobota